

Віра Вовк

Казки

Авторка вживає правопис Г. Голоскевича

Львів – Ріо-де-Жанейро

© Вовк Віра

МИХАЙЛИК-КУЧЕРИК

Жив собі раз такий кучерявий хлопчина-пастушок, що його мати не знала, чи на небі є більше зір, чи більше кучерів у її сина на голові. Його називали Михайликом-Кучериком. Він стеріг цілий день вівці і пригравав собі на березовій дудці або сидів під ялицею над рікою і вдивлявся у хвилі, що мерехтіли на сонці. Тоді ріка здавалася йому зі щирого золота, а красне каміння в річищі – зі самоцвітів.

Мати лаяла хлопця, бо його вівці розбігалися по горбах, і тяжко було їх зігнати знов в одну отару й погнати додому. Пусті хлопчиська-вітрогони зі села питали його:

– Михайлику-Кучерику! Що ти бачиш у ріці?

– Я бачу саме срібло-золото й самоцвіти, – відказував він і не спостерігав, що вони кепкували з нього.

– Дивіться на нього! – викрикували вони і показували пальцями на Кучерика. – Він бачив срібло-золото й самоцвіти! Чому ти не приніс нічого своїй мамі? Хай би вона купила тобі за те новий кептарик, бо той, що ти носиш у неділю, вже старий і полатаний. – І вони обкидували хлопчину смерековими шишками.

– Пождіть! – кликнув він тоді. – Я піду в те царство, звідкіля біжить ця ріка, і принесу цілі бесаги скарбів. Ви ще побачите!

Кучерик встав, ще заки сонце засвітило, і тихо вийшов з хати, щоб мати не прокинулася.

– Я мушу йти завжди за рікою проти струї – аж до джерела, – думав він, вийняв свою сопілку з-за пояса і грав, аж цілий ліс розсміявся й заспівав.

Як довго Михайлик мандрував – не знаю. Коли його пекло сонце, він купався в ріці, коли був голодний, збирав собі жмінку чорниць. Але вкінці прийшов до великих залізних воріт, де сидів велетенський бурий ведмідь і бурмотів так страшно, аж йому піт із кожиха капав.

– Добридень, – сказав привітно Михайлик, – чи не гаряче тобі, вуйку-ведмедю, сидіти тут під залізними воротами?

– Ти, бачу мудрий хлопець, – відбурмотів ведмідь. – Ось я піду скупатися в ріку, а ти повважай мені за той час, щоб ніхто не відчинив воріт до казкового царства, передусім один пастушок, що називається Михайлик і що має голову повну кучерів і пустих думок.

Ведмідь був уже старий і не бачив, що Михайлик мав на голові солом'яну крисаню. Йому здавалося, що то було просте, солом'яне волосся. Він зійшов повільно в ріку і почав плюскатися в теплій воді. Тим часом хлопчина відчинив залізні ворота й перестрибнув поріг казкового царства.

Він побачив довкола себе багато дерев і квітів, про які йому ще ніхто не розказував. Старенька, схилена бабуса пильно збирала там сухе ріща до запаски. Але те ріща було з кристалю, бо дерева нема в царстві казки. Михайлик стрибнув швиденько і визбирав для бабуні всі гіллячки, які там лежали у срібній траві.

– Ти добрий хлопець, – вдячно сказала вона і повела його перед великий терем, що мінівся всіма барвами веселки.

– Скажи, бабуню, чия це хата? – спитав він.

– Це – терем зоряної князівни Зорянни, – відповіла старенька.

Тоді він помітив, що вхід замку зачинений джерелом зеленої ріки. Вода виприскувала з таким шумом, що ніхто не міг ввійти до терему. Над входом був балькон із сяючого зеленого й червоного каменю, що мав форму квітів, обвитих золотими вітами й листям. На високих престолах, застелених зоряним килимом, сиділа найкраща дівчина країни казки. Над її чорним волоссям грала дорога корона із сімох зір.

– Вона жде вже віддавна на одну людину, але бурий ведмідь не пускає нікого в казкове царство, – сказала бабуся.

Хлопець довго дивився вгору, а потім заговорив:

– Прекрасна княжно, як мені дістатися до тебе? Скинь мені мотуза, щоб я виліз нагору.

Але княжна не ворухнулася і мовчала.

– Що це в тебе за поясом? – спитала знічев'я старенька, показуючи на його сопілку. – Такого в нас нема. З чого це зроблене?

– З дерева, – сказав хлопець.

– З дерева? О, ти щасливче! Дерево має в нас чародійну силу, тому не гай часу й пробуй свою долю!

Михайлик вийняв сопілку й заграв княжні свою найкращу пісню. Він спостеріг, що вода з джерела поділилася на дві струї, і що між ними зробився малий отвір. Тоді він скочив, не довго думаючи, в середину. В його голові зашуміло так, гейби він зі сну будився, а потім він очунав на широких сходах із мармуру, що вели до престолу Зоряни.

– Чого ти шукаєш у мене? – заговорила вона приязно.

– Я шукав кусень золота й кусень срібла для моєї мами, але відколи тебе побачив, шукаю теж собі зоряну князівну, – сказав він.

– Ти дуже вродливий, і твоя гра припала мені до серця більше, як цей терем, але мій батенько-місяць видасть мене тільки за того заміж, хто має більше кучерів на голові, як я зір на небі, – сумно сказала вона.

Тоді Михайлик кинув геть солом'яну крисаню й поклав свою кучеряву голову на князівнині коліна. Вона рахувала, рахувала й нарахувала більше кучерів на його голові, як зір на небі.

Тепер подумайте собі цю казку самі до кінця!

МАРІЧКА І ВЕСЕЛКОВИЙ КНЯЖИЧ

Жила собі колись сирітка Марічка. Вона мала два лиця з рожевих троянд, довгу золоту косу і промінне серце; тому хто стрінув її, – ставав веселий.

Одного разу пішла вона у світ і зайшла в чорний, густий бір. З вузлуватих кущів довкола блимали на неї лискучі очі, і вона боялася оглядатися. Але згодом пояснило, дерева поріділи, і Марічка побачила зелену поляну, обліту рікою. Над поляною гнулася мерехтяча веселка, а під нею стояв терем з білого каменю. З розчиненого вікна пливла музика скрипки, на якій грав сліпий хлопець. Коли він почув Маріччині кроки, виступив наосліп на кам'яний поріг і тихо спитав:

– Хто там надворі?

Марічка назвала йому своє ім'я, а хлопець поділився з нею своєю журбою.

– Я є веселковий княжич, – сказав він. – Мої очі потребують багато світла, але ніхто в світі не хоче мені подати стільки ясноти.

Його голос звучав так, як голос скрипки, бо дотепер він не знав крім неї ні одної живої душі. Але дівчина-сирітка зрозуміла його.

– Я піду шукати світло для тебе! – вигукнула вона, а хлопець зрадів так, аж його скрипка сама засміялася.

Марічка не барилася довго. Почало темніти, і вона

пригадала собі всі ті лискучі очі, яких боялася в лісі.

То був вечір перед Іваном Купалом. Вродливі мавки, подібні до мряк, плели собі вінки, в які мали бути вплетені всі квіти. Ті вінки вони хотіли пізніше кидати, за давнім звичаєм святойванської ночі, в ріку. Але їм бракувало ще троянди, які не росли між синіми мохами й папороттю.

Нараз побачили мавки іздаля Марічку з її трояндовими щічками, і вони оточили дівчину, просячи в неї частину її квітів.

– Я дам вам свої лица, – відповіла вона, – тільки ви мусите заплатити мені всіми вашими очима, тими, що світять у кущах.

– Ти думаєш, може, про святойванські світлячки? – спитала княгиня мавок, одягнена в рожево-зелену суконку з бабиного літа, вишивану павутинними vzорами.

– Я дам тобі половину світлячків, бо друга половина мусить нам бути ліхтарями в нашій святі. – Вона поцілувала Марічку з кожного боку в лице і забрала рожеві троянди зі собою.

Коли прозорий серпанок княгині зник за зіллям і травами, Марічка тримала в простертій жмені багато малих світлячків. Вона висипала їх у дзьобенку і забула свою згублену красу.

Та ще було замало світла, щоб засвітити очі молодому княжичеві. Марічка подивилася на небо, чекаючи звідтіля собі ради. І справді: якраз летіла святойванська Ніч зі своїми зорями над нею.

– Не минай так скоро, дай мені перше твої зорі! – просила Марічка.

Коли Ніч побачила в дівчини золоту довгу косу, затрималася в повітрі:

– Я можу дати тобі половину зір, бо друга частина світить мойому батькові – місяцеві, щоб він не заблукав і не впав з неба. Але за половину зір ти мусиш мені дати свою косу.

Марічка згодилася, тоді Ніч принесла довгі срібні ножиці і приставила їх на те місце, де починає рости коса.

– Не буде тобі жалко? – спитала вона Марічки.

– Ні, ні! – запевнювала дівчина.

Ніч закосичилася обтятою косою, перемінилася в зорю і полетіла великим луком через небо. Золота коса сяла всіма перлами за нею.

– Комета! – здивувалася земля, а з нею всі звірі і рослини, що ще ніколи не бачили такого чуда. А Марічка думала тільки:

– Якби настав день, я попросила б у сонця проміння. – Але ще була ніч.

Нараз з'явився перед дівчиною Божий Ангел, що підслуховує думки, і лагідно сказав:

– Твоє серце, Марічко, має більше проміння, як сонце. Дай його веселковому княжичеві, тоді він прозріє.

Марічка побігла, радувана, чимдужче, і стежка здавалась їй безмежно довгою, бо вона несла княжичеві світло очей. Він ждав усе ще у вікні, і коли почув Маріччині кроки, вийшов наосліп на кам'яний поріг. Тоді дівчина вистелила перед ним свої скарби, і він прозрів.

Хочете бачити Марічку і княжича? Вони сидять, може, ще й досі на порозі терему з білого каменю під веселкою.

МАЛИНКА У ВЕЛИКОМУ ВОЗІ

(Поправлена версія)

Малинка жила зі своєю бабою в дерев'яній хатині. До хатини тулився круглий садок, повний молодих і старих вишень, над якими гуділи в час розцвіту хмари хрущів. Колись там кувала зозуля за тином, під яким ростуть зозуліні черевички, але тепер її там більше не почуєте.

Сусідський хлопець, Юрко, казав Малинці:

– Скоро дозріють вишні, і нам разом треба їх позривати. Інакше дрозди та шпаки їх поклюють!

Але в Малинки були інші мрії.

Часто сиділа вона ввечері на сходах хатини, притуливши свою голівку до бабиного рамена, і водила зором за пальцем старенької, що показував на небі різні сузір'я.

– Видиш ти, доню, там Діву, як вона блищить і грає срібним світлом? А там Водяника, діда з довгою бородою й тризубом у руках?

– Але я не бачу ні тризуба, ні борода, бабуню, – скаржилася дівчинка.

– Так, донечко, – досвідчено усміхнулася баба. – Тут внизу не бачиш, але там угорі воно так є. Ти мусиш тільки повірити.

Відтоді зорі здавалися Малинці щораз кращі й таємніші, наче б вони мали чарівну силу над усім, що живе. Вона лежала в своїм білім ліжечку й говорила до зір, що мандрували над хатиною і називали Малинку своєю сестричкою.

– О, я хотіла б з вами мандрувати у далекі світи! – гукнула вона одного разу.

– Спитай Великого Воза, може, він візьме тебе зі собою, – радила їй бабуня.

– І я хотіла б з тобою, Малинко, – закувала тоді її подруга забав, зозуля, з-за тину. Вона взула нові зозулині черевички й пообіцяла завжди розказувати дівчинці про вишневі дерева в садку, про їхню хатину і про бабуню.

Коли звечоріло і Великий Віз викотився над хатину, Малинка вийшла на поріг і голосно закликала:

– Любий Великий Воze! Візьми мене із собою в не-знані землі. Я певно не буду тобі затяжка: в мене вузлик маленький, а бабуня часом зве мене метеликом. Якби зозуля, що хоче зі мною їхати, важила тобі забагато, то вона може час від часу летіти за нами на власних крилах.

Великий Віз згодився і скотився з неба перед дівчинкою. Вона скоро сіла з зозулею на нього, повіяла бабі мережаною хустинкою і незадовго зникла високо вгорі між зорями.

Ах, як гарно там було! Вона ніколи і не мріяла, що так гарно! Золота Вага розгорнула свої два рамена, наче хотіла б дівчинку обняти. При тім, порушені, загойдалися її рубінові терези й почали тихо й високо дзвеніти. Риби мінилися всіма лусками їй назустріч, але Погонич свиснув своїм срібним батогом і цвяхнув ним у повітрі, так що багато зір зі страху попадало з неба.

– Далі, Великий Воze! – крикнув він голосно, і Віз поїхав сам далі в дорогу. Малинка не могла сховати своєї втіхи; вона плескала в долоні, а зозуля пробувала клювати зорі, бо вона думала, що все лискуче – смачне.

Тоді прийшов перший ранок. Зорі поблідли й позникали, а Великий Віз здався з землі ясноголубим. Але він продовжував свою дорогу з дівчиною, що могла оглядати згори всі землі, над якими вони пролітали.

Вони летіли над одною південною країною, де над темно-синім морем росли темнолисті дерева, що своїми коронами майже торкалися осі Великого Воza. За деревами з'явилося велике місто, де стояла посередині палата з золотожилими колонами. Висока чотирибока вежа стриміла в баню неба, а на її кінці блищав дуже великий самоцвіт. То було сонце. Великий Віз спустився низько, щоб Малинка могла зблизька оглянути палату, але нараз він необережно зачепив вежу сонця, і одне з його чотирьох коліс покотилося великим луком, як злітаюча зоря, в море.

– Ми не зможемо далі їхати, – сказав сумно Великий Віз. – Я мушу відшукати згублене колесо або позичити собі його в Малого Воza, мого меншого брата, що висить над Полярною Зорею. Тим часом ти, Малинко, йди забавлятися в палату; думаю, що таку любу дівчинку всі радо вітатимуть.

Малинка злізла з Воza і з острахом підійшла до палати, бо її входу сторожили дві великі ізмарагдові ящірки, що грілися до сонця на білих камінних сходах. Коли вони побачили Малинку, широко повідчиняли свої пащеки, так що можна було порухувати їх гострі зуби. Дівчинка хотіла втікати, але зозуля закувала їй щось тихо до вуха, і вона пішла просто ящіркам назустріч.

– Хто ти така сміла? – спитали вони.

– Я – сестра зір, – відказала Малинка.

Ящірки здивувалися й подивилися одна на одну.

– Чого ви видивилися? Поклоніться моїй князівні! – кликнула їм зозуля. Ящірки позеленіли ще дужче і почали бити хвостами об камінні сходи.

– Ми не кланяємося нікому, хто нижчий від нашого володаря. Саме сонце світить на його теремі, тому немає вищого від нього, – сказали вони.

– Зате моя князівна їздить поверх сонця золотою каретою, – хвалилася зозуля. Ящірки знов подивилися одна на одну й не знали, що сказати.

– Поклоніться скоро моїй князівні, – нетерпеливила-ся зозуля. – Бач, ви, слуги княжича-сонця, босі ходите, а я завжди в нових черевичках! – гордо сказала вона і показала свої зозуліні черевички: спершу правий, потім лівий. На те ящірки не мали відваги що-небудь сказати і низько поклонилися Малинці.

Дівчинка радісно побігла в палату. В одній великій кімнаті, вистеленій килимами і посипаній запашними квітами, сидів на престолі вродливий княжич.

– Вітаю, князівно зір! – кликнув він їй і скочив весело, щоб посадити її коло себе на престіл.

Тоді знадвору почувся дужий туркіт: Великий Віз заїхав перед палату. Він дуже шкутильгав, бо колесо, позичене в Малого Веза, було замале для нього. Можна собі уявити його втіху, коли зозуля закликала його, щоб показати йому лискучу пляму в піску над морем.

– Як добре, що твоє колесо не втопилося, тільки поплило собі морем. Я полетіла за ним і знайшла його вже недалеко Царгороду. Твоє щастя, що воно не дісталоя султанові в руки, бо він, певно, казав би собі викувати з нього золотий полумисок, і тільки ти бачив би його.

Великий Віз знав, що зозуля завжди трохи переборщувала, але він подякував їй по-своєму, помахавши дишлем в один і другий бік, і покотився, не гаючись, віддати позичене колесо Малому Возові.

Вродливий княжич запросив Малинку залишитись княгинею у його краю, але тоді вона почула голос Юрка:

– Скоро дозріють вишні, і нам разом треба їх позривати. Інакше дрозди й шпаки їх поклюють.

– Вишні дозрівають, і мені треба повертатися до дому! А тобі, княжичу, годиться за дружину Діва, що блищить срібним сяйвом серед зір.

Вона подякувала за гостинність, і як Великий Віз повернувся, всіла до нього разом із зозулею й помахала княжичеві хустинкою на прощання.

Дома ждала на неї бабуся й сказала, що вишні якраз дозріли.

КАЗКА ПРО СНІГУРИКА І КВІТИ НА ШИБІ

(Поправлена версія)

Одної неділі, коли пелюстки снігу злітали на церковну баню, на дахи й вулиці міста, діти почали ліпити коло церкви снігурика. Старий отець думав спершу, що то білий ангел зійшов з ікони, а потім засміявся і поблагословив дитяче діло.

Наступного дня блукало вулицями міста самотнє створіння з янгольським лицем, але на нього не звертали уваги, бо про такого Снігурика не писали книги й не грали в театрі. Вкінці прийняли його на службу, і люди стали звикати до нього, хоч не мали з цього багато користі, бо він тільки вдивлявся в заходи сонця і прислухувався музиці рік.

Настала весна, почав розтавати сніг, тоді його лице стало прозоріти й сумніти. Його серце тануло, бо воно було зі снігу.

– Тобі краще б піти через Шибине Озеро в зимовий край, радили йому добрі люди.

– Може й справді? – подумав Снігурик і пішов через гаї, поля й кладки над річками світ за очі.

По довгім часі він натрапив на Шибине Озеро, але вже настала ніч, і можна було тільки чути, як високі ялиці шепотіли з вітрами. Часом здавалося, що він чує

тихесенький сміх і плюскіт, такий, гейби хто мочав гілля в воду. Тут і там блимало якомсь дивно червоне каміння в воді і наводило на нього страх.

Нараз поволі надплив по воді місячний образ і освітив цілу картину довкола. Багато дівчат гойдалося у звислім гіллі ялиць, що торкалося поверхні води. Дівчатам здавалося те дуже смішне, і вони мусіли сміятися. Червоне волосся, що спливало їм від голови аж до стіп, було як золото місяця у складках озера.

– Наш човен! – скрикнули вони, коли побачили місячний образ, і пострибали в воду; вони пливли під поверхнею озера й виринали знічев'я, а їхні білі тіла можна було порівняти з розквітлим водяними лілеями.

– Вони такі, як сніг, – думав Снігурик.

Вкінці дівчата доплили до місячного кола в воді й повилазили на нього.

– Візьміть мене з собою! – кликнув їм Снігурик, а русалки задзвонили йому сміхом у відповідь. Коли місячне лице принесло їх туди, де він стояв, вони потягнули його за обидві руки до себе й відбили від берега. Тоді почали його лоскотати, аж йому закрутилася голова. Так залоскотали б вони його на смерть, аж, на щастя, з'явилася перед ними знічев'я їхня королівна. Як тільки пустунки побачили її корону з танцюючих світлячків, вони сковзнули з пошаною в воду і десь глибоко доторкнулися чолами озерного дна.

Королівна русалок вміла ходити по воді, як зоряне проміння, не замочивши ніг вище кісточок. Вона прибігла до Снігурика й попросила прощення за своїх русалок, пообіцявши сповнити кожне його бажання.

– Завези мене до зимового краю, – попросив він її.

– Той край лежить по другім боці озера; місячне лице зараз завезе нас туди, – сказала королівна, одягнена в легесеньку сукенку зі срібних риб’ячих лусок, але Снігурикові здавалися ті луски сніжаними зорями, а личко королівни – ніжними хризантемами, квітами, що цвітуть ближче до зими.

– Коли припливемо до берега, то місячний образ замерзне в воді, бо там – дуже зимно, – сказала вона, і якраз вони причалили до берега.

– Прийди над озеро, коли тобі буде сумно! – кликнула королівна і побігла скоро назад, бо вона боялася, щоб її серпанок із жабуриння не замерз на місячному крузі.

Врадуваний Снігурик розглядався. Ліс сильно пахнув свіжим снігом, а здаля мерехтіло до нього мале світельце, до якого стелилася перед ним доріжка, посипана яличними шпильками. Коли він прийшов близько до того світла, побачив замок із замерзлого водоспаду, що відблискував сяйвом зір.

– Що це? – вигукнув Снігурик, бо нараз побачив повно таких Снігуриків, як він сам, але то були тільки відзеркалення на льодових стінах і долівці водоспадового замку. Перед входом ждали легкі, тесані сани, і Снігурик побіг зловити двох швидких оленів, щоб накласти на них віжки.

– Тепер я можу досхочу дивитися на коралеві заходи сонця, прислухатись, як шемерить сніг і як шумлять ялиці, – думав він.

Але незадовго Снігурик почав тужити за квітами, яких не було в його краю, тому він посанкувався, дзеленькаючи дрібними дзвіночками, над озеро, щоб побачити королівну русалок з лицями, подібними до цвіту хризантем. Там грайливі русалки ломили руки над замерзлим образом

місяця, що був їхньою іграшкою. Снігурикові стало їх жалко, тому він навчив їх ковзатися по льоду, щоб заступити забаву з місяцем. Від того часу русалки полюбили його й не пустували більше. То було добре, бо незадовго він забрав їхню королівну, щоб зробити її княгинею зимового краю. Вони їхали через ліс, і пробуджені ялиці сипали на них весільні серпанки з тонкого, срібнотканого снігу, а світлячки висіли, як золотий дощ, дивуючись із озера, що покрилося нараз квітчастими узорами, такими самими, як малює дід-Мороз на Різдво людям на шиби.

КНЯЗІВНА ГАЛОЧКА І СИРІТКА АННИЧКА

В палаті на горбі жила біла, як сніг, князівна Галочка. Вона мала багато іграшок, але ніщо її не тішило, навіть мальована гойдалка в саду. А на другім горбі жила в малій хатині, що западала щораз глибше в землю й заростала мохом, сирітка Анничка. Одного разу Анничка проходила попри палату і побачила в вікні білу князівну, що гірко плакала.

– Чому ти плачеш? – здивувалася Анничка.

– Як мені не плакати, – відповіла Галочка. – Вже скучилося гратися іграшками й гойдатися на гойдалці. Я не знаю, що мені робити. Ти не хочеш погратися зі мною?

– У мене нема часу, сказала Анничка.

– Що ж ти робиш цілий день? – спитала Галочка.

– Я ліплю коники й півники із сиру, а потім продаю на базарі.

– А ввечорі ти не граєшся?

– Ні, але я слухаю, що казан мені розкажує, коли я в ньому варю куліш.

– Казан? Невже він казки розкажує?

– Розкажує. Вчора розказував про чарівне озерце, що булькоче під скелею. Хто в ньому вмийється – дістане зірку на чоло й місяць на косу.

Це почули дворяни й почали сміятися з Аннички. Вона підняла свій кошик з кониками й півниками і побігла на базар.

Вже звечоріло, коли Анничка розвела вогонь у своїй хатині. Вона розв'язала ріща з рантуха і підклала під грубу, потім докинула жменю сухого ялівцю. Вогонь почав стрибати скочки, а старий казан забринів, мов на дримбі.

– Бррр... Нині такий холодний день, а ти аж тепер розводиш вогонь!

– Ти ж знаєш, що мене не було вдома; пішла коники із сиру продавати.

Казан сердився:

– Кому там треба твоїх коників... У крамницях стільки лискучих іграшок, аж за очі беруть.

– Та все ж таки Галочка купила в мене п'ять півників і коників, ще й з жеребцями.

– Галочка... Та біленька князівна з палати? В неї цілі скрині цяцьок: скрипочок, ведмедиків, м'ячиків, возиків, ляльок в оксамитових юпках з волоссям із золотих ниток. А в саду в неї така мальована гойдалка, що аж під саме небо гойдається. Пощо їй твоїх коників? От, може тобі приснилося, що в тебе Галочка коники із сиру купувала.

Анничка розв'язала туго завузлену хусточку і вийняла з неї золотий гріш.

– Бачиш?

Казан сердився, дувся.

– Певно, ти знайшла десь на базарі, може, хто загубив...

Що було пузатому казанові казати? Але нараз затуркотів надворі віз. Анничка припала лицем до шиби, а вже відчинилися двері, і серед хати станула Галочка.

– Анничко, я приїхала погратися з тобою, – сказала вона і розклала на столі свої іграшки.

Казан забалакав, і вона спитала:

– Це той, що казки розказує?

Анничка притакнула, казан надувся, а Галочка сіла на лавку, послухала і сказала:

– Як жалко. Він так булькоче, що я нічого не розберу.

Анничка докинула ріща в грубку, і казан почав жвавніше балакати. Тепер Галочці здавалося, що вона розуміє. Її щічки загоріли від свіжого полум'я і втіхи. Дворяни почали цікаво заглядати в Анниччину хату, і до князя пішла вістка, що Галочка вже не біла князівна, а рожева, і що вона сидить на лаві й їсть куліш із глиняної мищини дерев'яною ложкою.

Одного дня Анниччина хата запалася по вікна в землю зі старости, але дівчинку забрали князь і княгиня до палати. Вона навчила Галочку робити коники із сиру, тільки потім вони не продавали їх більше на базарі.

КНЯЗЕНКО ГОНІВІТЕР

Коли в городах почали шипіти голівки маку, чорніти кукурудзяні вуса і надуватися гарбузи, старий князь прикликав до себе своїх синів і сказав:

– Ідіть, сини, у світ і збирайте скарби. Котрий з вас принесе найбільше за рік, – стане моїм наслідником, а інші будуть йому слугувати.

Він дав кожному по червінцеві, і три князенки пішли у світ. Два з них були розумні, а останній, Гонівітер, вганяв тільки за вихрами.

По дорозі три князенки здибали сліпого жебрака, який просив у прохожих милостині. Два старші пройшли попри нього, а третій, Гонівітер, поклав йому свого червінця на долоню.

– Чому ти дав все своє добро жебракові? – спитали брати.

– Щоб бути багатшим від вас, – відповів Гонівітер.

– Як це може бути? – дивувалися брати.

– Ви не чули, як цей жебрак благословив мене і бажав мені всього добра?

Брати почали сміятися з Гонівітра. Вони пішли далі і зайшли в ліс. Перед ними стрибала жвава білочка, що любила гратися з мандрівниками. Вона кинула на кожного з них зернятко зі свого дупла. Два старші брати розізлилися

і жбурнули шишками за звірятком, тільки наймолодший, Гонивітер, підняв своє зернятко і сказав:

– Чому ви сердитесь, а вдячно не візьмете, що ця білочка вам дала?

Тоді брати почали ще дужче сміятися з князенка Гонивітра і прозвали його дурнем. Але вже западала ніч, і найстарший порадив середущому, щоб вони сховали свої червінці в землю, бо в лісі жили розбійники і могли напасти на них. Так вони і зробили: два старші закопали в землю свої скарби, а наймолодший закопав те зернятко від білки. Вони полягали під смереками і почали думати, як розбагатіти.

На другий день брати розійшлися. Кожний пішов як собі думав. А через рік вони стрінулися знов у батьківській палаті і стали перед князем.

– Батьку, – сказав перший. – Я думав купити всі землі довкола нашого князівства і розширити його так, щоб сонце сходило і заходило тільки в його межах. Але один рік – це мало часу на таке велике діло. До цього мені приключилася недобра пригода: я закопав твого червінця у лісі і не міг його віднайти.

Другий син виступив і сказав:

– Батьку! Моєю мрією було торгувати самоцвітами і дзвінким золотом з далекими кораблями та будувати в твоїм князівстві палати й тереми. Але кожний початок тяжкий, і за рік я не міг ще доробитись. Мій червінець теж пропав у лісі; може, розбійники підглянули, де я його заховав.

– А ти, сину, – звернувся князь до Гонивітра.

– Батьку! – сказав він. – Я не думав купувати землю, бо

вона моя аж доти, доки топчуть її мої ноги, і така широка, як сягне мій зір. Мене не манили тереми, бо нема кращих теремів від зеленого шатра смереки вночі над головою, і ніде не знайти мені таких самоцвітів, як ті, що горять різними барвами на зорянім небі. Тому я шукав інших дібр і знайшов їх у своїх досвідах на мандрівці.

– Які твої досвіди? – спитався князь.

– Перший: Давати – більша радість, як брати.

– Так, давати – це діло князя, – притакнув батько.

– Другий: Годиться приймати навіть найменший дарунок від чистого серця.

– Це правда, – сказав князь. – Ніщо не болить так дуже, як відкинена привітність.

– Третій: Велике чудо ховається у простих речах.

– Як це? – здивувався батько.

– Я скажу тобі: обидва мої брати закопали в землю червінці, і ніколи нікому ніякої користі з цього не прийшло. Я закопав тільки зернятко від білки, і нині росте на тому місці молоде деревце.

Тоді знадвору донеслися голоси молодих і старих:

– Хай живе князенко Гонивітер!

То були люди, яким він допомагав на ріллі, з якими він ділився своїм хлібом, і їхні діти, що бігали за ним і слухали його оповідань.

– Ти будеш моїм наслідником, – сказав старий князь і велів своїм старшим синам слугувати Гонивітрові.

Молодий князь покинув вганяти за вихорами і став мудрим володарем своєї держави.

ЗОЛОТИЙ ВОЇН

Дід Гриць, той, що різьбить топірці і скрині, розказував Маркові, що у дебрах росте папороть з вогненным цвітом. Хто здобуде той цвіт, дістане силу ведмедя, зір сокола, швидкість оленя, мудрість орла. Стане золотим лицарем та порятує свою землю. Багато пробувало дістати квітку папороті. Та всі, що йшли з нечистим серцем, пропадали в борах або верталися з порожніми руками.

Марко задумався і вирішив піти й собі. Плай повів його долиною, та незабаром розширився у сільську дорогу. Деревагнулися обабіч неї.

На дорозі стояли люди та дивилися очима, повними надії, на Марка. З одної хати вибігла жінка.

– Скажи, чи ти золотий воїн? – спитала вона.

– Ні, – заперечив хлопець.

Тоді всі люди посумніли. Жінки почали обтирати сльози.

Марко побачив церкву на горбку під спаленими липами і хотів зайти до неї. Та двері церкви були забиті дошками. Далі він побачив школу, але вона теж була замкнена. Марко побіг щосили геть. Коли пристанув, щоб глибше віддихнути – побачив кругом густий ліс.

– Тут, певно, росте цвіт папороті, – подумав. – Невже в мене чисте серце?

Нараз почув хлюпотіння свіжого джерельця:

Шум, шум, шум, шумить потік,
Я в молитві цілий рік,
Що від злата й сребра
Поведе нас до добра.

Марко пригадав собі, що ще сьогодні не молився. Зараз таки улякнув біля джерельця, перехрестився та змовив “Отче наш” і “Богородице”. Коли підвівся, запримітив малу сарну, що пручалася, заплутана в довгім вітті кущів. Здалека вже трубили ловецькі роги й гавкали собаки. Марко допоміг визволитися сарні з кущів, і вона побігла в гущавину. Тоді навколо хлопця задзвонили лісові дзвіночки:

Дзінь-дзелень, дзінь-дзелень!
Не згуби цей білий день,
Не лілуйся й поспішай
Звеселити рідний край!

Марко послухав та пішов скорим кроком – шукати цвіту папороті. Не барився, не оглядався, а все йшов вперед. Нараз появилася перед ним Ясна Пані. Вона держала в одній руці полум’яний цвіт, а в другій золотий перстень з червоним самоцвітом.

– Вибери собі одну з цих двох речей! – сказала вона. Та враз заспівала над Марком голубопера сойка: .

Найдорожчий самоцвіт –
Скромний серця заповіт,
Що вітає кожен день
Серед праці та пісень.

І Марко вибрав цвіт. Як тільки взяв він його в руку, земля задрижала. Він побачив на собі золоту зброю, почув під собою білого коня і срібні стремена під ногами. Ліс розтав, мов сніг. Знов з'явилося село, та вже не сумне, як давніше: хлопці дзвонили у дзвони на дзвіниці, дівчата гралися в піжмурки на горбі. Двері церкви були широкого відчинені. Перед віттарем горіла червона лямпадка. Діти вибігли зі шкільного подвір'я та бігли за Марком, кличучи:

– Золотий воїн! Золотий воїн!

ЗМІСТ

МИХАЙЛИК-КУЧЕРИК	1
МАРІЧКА І ВЕСЕЛКОВИЙ КНЯЖИЧ	5
МАЛИНКА У ВЕЛИКОМУ ВОЗІ	8
КАЗКА ПРО СНІГУРИКА І КВІТИ НА ШИБІ	13
КНЯЗІВНА ГАЛОЧКА І СИРІТКА АННИЧКА	17
КНЯЗЕНКО ГОНИВІТЕР	20
ЗОЛОТИЙ ВОЇН	23